

Eerste waarneming van de Kalanderleeuwerik, *Melanocorypha calandra* (Linnaeus), in Nederland

door

W. VERKERK

(With summary: *First record of *Melanocorypha calandra* in the Netherlands*)

Op 2 oktober 1960 bevonden mejuffrouw KORTENOEVER, P. ZWITSER en schrijver dezes zich in „het infiltratiegebied” in de duinen bij Castricum. Dit is een dicht bij zee gelegen, vlak gedeelte van het duin, waar Lekwater in het Noordhollands Duinreservaat geïnfiltreerd wordt. Het gebied heeft een zeer lage begroeiing, onderbroken door zandige gedeelten. Plotseling vlogen dicht bij ons vier vogels met een snelle zigzagvlucht laag over de grond weg. De vlucht geleek enigszins op die van kleine steltlopers, maar de vogels maakten een typisch leeuwerikengeluid, verschillend van dat van de Veldleeuwerik. Direct vielen in de vlucht witte buitenstaart en witte rand achter langs de vleugels op. Wij wisten de vogels, die weinig schuw waren, weer te benaderen en konden hen gedurende drie kwartier door onze kijkers (7 × 50 en 12 × 50) observeren, éénmaal van ongeveer vijf meter afstand. Op grond van de volgende kenmerken determineerden wij de vogels als Kalanderleeuweriken, *Melanocorypha calandra* (Linnaeus).

De vogels waren duidelijk groter en forser dan Veldleeuweriken, bijna zo groot als Koperwieken. Bij het exemplaar, dat wij het dichtst konden benaderen, was de bovenkop bruin met opvallende isabelkleurige lengtestrepen en miste iedere aanduiding van een kuif. Boven het oog liep een gelige wenkbrauwstreep; ook de streek vlak onder het oog was geelbruin, de keel vuilwit. Van de streek achter het oor naar de keel liep een bruingele band, de rest van de kop was donkerbruin. De snavel was dik en hoornkleurig.

Rug, bovenzijde van vleugels en staart waren donkerbruin met uitzondering van het buitenste deel van de staart en de veerranden van rug en vleugels. De buitenstaart was wit; wij konden niet vaststellen over hoeveel pennen zich dit wit uitstreckte. De randen van de slagpennen en vleugeldekveren waren wit tot isabelkleurig; ook de rugveren hadden smalle lichte randen.

De kleur van de borst was geelachtig met donkere streepjes in de lengterichting (van enige afstand zichtbaar als een donkere band over de borst). De rest van de onderzijde, van snavelwortel tot en met onderstaartdekveren was vuilwit van kleur. Op de zijkanten van de hals was van niet te grote afstand een zwarte vlek zichtbaar, bij nadere beschouwing bestaande uit vele zwarte vlekjes op een lichte ondergrond.

Bij het opvliegen was de vlucht van de vogels zeer snel, zigzaggend en laag boven de grond. Bij het dalen maakten de leeuweriken meestal een snelle duikvlucht naar de grond. In de vlucht vielen een witte achterrand van de vleugels en de witte buitenstaart sterk op. Het geluid was scherper dan van de Veldleeuwerik, ongeveer „klier-ra”, soms nogal tjlpend.

In gezelschap van J. C. BORSTLAP namen we wat later op de ochtend de vogels weer waar, nu ook zingend. Wij zagen twee zingende exemplaren, die op grote hoogte al zingende in grote cirkels rond-draaiden. De zang leek op die van de Veldleeuwerik, maar was veel luider. Opvallend waren de grote en vooral brede vleugels met zeer donkere onderzijden. Wij hadden als vergelijkingsmateriaal bij deze waarneming een groot aantal, eveneens zingende, Veldleeuweriken, waartussen de Kalanderleeuweriken direct opvielen.

Op de afbeelding in de „Vogelgids” heeft de Kalanderleeuwerik een zeer opvallende zwarte halsvlek. Wij zagen echter onduidelijke halsvlekken, zelfs op geringe afstand weinig opvallend. Het „Handbook” zegt over de vlekken: „noticeable at close quarters” en over die van juveniele exemplaren: „feathers of black patches on sides of lower throat narrowly edged whitish”. Dit zou verklaren waarom wij niet één duidelijke zwarte vlek zagen, maar een groot aantal zwarte vlekjes op een licht fond.

8 oktober werden de Kalanderleeuweriken weer waargenomen: 's-ochtends door ZWITSER, 's middags door ZWITSER en VERKERK en tegen de avond door J. W. MULDER. Steeds namen wij vier exemplaren bij elkaar waar, steeds van zeer geringe afstand. BANNERMAN schrijft hierover: „if alarmed the bird will often squat in preference to taking at once”.

Op 15 oktober nam G. Bos de Kalanderleeuweriken waar, weer vier bijeen. Hij kende de vogels al uit Zuid-Europa. Hij schreef mij o.a.: „Eens gingen de dieren vlak boven mij hangen en vertoonden dan bij vlagen hun typische uilachtige vlucht”. De vlucht van de Kalanderleeuweriken kan blijkbaar op die van vele andere vogelsoorten lijken. BANNERMAN: „IRBY wrote that at times its flight is very like that of some of the smaller waders”. Deze gelijkenis viel ons ook dadelijk op. In Limosa 30, blz. 237, schrijft TEKKE over de Kalanderleeuweriken in La Crau: „Herhaaldelijk maakten wij de fout een in de verte fladderende vogel voor een „biddende” Torenavalk uit te schelden”. Ook Bos vond de halsvlekken niet opvallend. Na 15 oktober werden de vogels niet meer waargenomen.

De Kalanderleeuwerik broedt in Europa in de landen om de Middellandse Zee en dwaalt af en toe naar noordelijker streken af. Uit België zijn negen waarnemingen bekend, waarvan één uit deze eeuw (1914). De gedateerde waarnemingen zijn uit oktober, november en februari (Prof. Dr. R. VERHEYEN, in litt.). Ook uit Duitsland zijn waarnemingen bekend. Het „Handbook” vermeldt de soort ook voor Engeland, Denemarken, Noorwegen, Zweden en Finland. De waarneming voor Engeland staat echter op losse schroeven, terwijl de soort niet voorkomt in de avifaunistische lijsten van Denemarken (LÖPPENTHIN), Zweden (BERGSTRÖM) en Finland (MERIKALLIO). Uit Noorwegen is één waarneming bekend, april 1950 (LÖVENS-KIOLD).

De Heren J. SWAAB en Prof. Dr. K. H. VOOUS dank ik voor de hulp, die zij mij verleenden bij het onderzoek van de benodigde literatuur.

Literatuur

- BANNERMAN, D. A. (1953): The Birds of the British Isles, Vol. II.
BERGSTRÖM, U., c.s. (1954): Förteckning över Sveriges Fåglar, 3e dr.
KIST, J. (1954): Vogelgids.
LÖPPENTHIN, B. (1946): Fortegnelse over Danmarks Fugle.
LÖVENSKIOLD, H. L. (1947): Håndbok over Norges Fugler.
MERIKALLIO, E. (1958): Finnish Birds.
TEKKE, M. J. (1957): Belevenissen in de Camargue, 2. Limosa 30.
WITHERBY, H. F., c.s. (1958): The Handbook of British Birds, Vol. I.

Summary: First record of *Melanocorypha calandra* in the Netherlands.

On Oktober 2nd, 8th and 15th, 1960 4 specimens of the Calandra Lark were seen in the dunes near Castricum, Province of Northern Holland by altogether six different observers, every time from a very short distance. This is the first record for the Netherlands.

Broedgevallen van de Wespendif (*Pernis apivorus*) in Twente (1958—1960)

door

C. B. VAN DER GEEST

(met plaat 3 en 4)

In 1958 ontvingen wij de eerste melding over een Wespendif op het landgoed „Singraven” bij Denekamp. Daags daarop gingen wij er op af met de hoofdjachtopzichter, de Heer Kooy.

Ongeveer tweehonderd meter van diens woning, aan de oever van de Dinkel, zat het nest ongeveer twaalf meter hoog in een spar. Het was gemaakt van sparretakken en die van de grove den, spaarzaam bekleed met dennegroen, erg open en met één ei erin. Bij navraag bleek, dat de vogel er reeds veertig dagen bezig was.

Omdat er geen zekerheid bestaat over de broedduur bij de Wespendif, besloten we nog een week te wachten met het plaatsen van een schuilhut. Een week later was de vogel vertrokken en het ei bleek onbevrucht te zijn. Verdere waarnemingen konden dus niet gedaan worden.

Op 4 augustus 1958 kregen we een telefoontje van de jachtopziener G. SPITSHUIS, dat hij in de bossen ten zuiden van Oldenzaal weer een nest van een Buizerd had ontdekt. Nog diezelfde avond gingen we kijken. Aan één der dunwegen, die aan beide zijden met hoge sparren begroeid waren, vloog een grote vogel geluidloos op van zijn nest.

Dit deed bij ons enige twijfel ontstaan. De Buizerd, waarvan we hier ieder jaar wel enige nesten aantreffen, laat steeds bij het opvliegen van het nest zijn klagend: „Kieuw, kieuw” horen, is het niet direct bij het nest, dan toch altijd op enige afstand ervan.

Toen wij een kijkje namen in het nest, dat zeer goed verborgen zat in een achttien meter hoge spar, stond daar omringd door lege wes-